Heemkunde, familiekunde, kranten, archieven, musea (Waasland)

Heemkundige kring Wissekerke

www.wissekerke.be

De kring beschikt over een museum, een archief met rouwprentjes en een fotoarchief, een bibliotheek, een bruin café en een winkel uit de jaren 1940-1950 (Kruibekestraat 2, Bazel). Er zijn meer dan 700 abonnees.

Het werkgebied omvat de deelgemeenten Bazel, Kruibeke, Rupelmonde en Steendorp. Voorzitter is Peter De Wilde, secretaris is Marleen Moorthamer.

Vier keer per jaar verschijnt het tijdschrift Wissekerke. Er bestaat ook een maandelijkse nieuwsbrief Museumecho.

Een aantal boeken zijn te koop waaronder:

- Vilain XIII, duizend jaar blauw bloed in Vlaanderen, P. De Wilde
- Geheimen van het gravenkasteel van Rupelmonde, K. Poschet
- Bazel in Waas, A. Maris
- De verborgen geschiedenis van de Sint-Pieterskerk in Bazel

Een inhoudsindex van het tijdschrift is te raadplegen. Voor andere bestanden is google-account nodig. Cruybeekse Courantjes verschijnt regelmatig (sommige met pdf-versie).

Gemeentemuseum Temse

www.temse.be, museum@temse.be, Kasteelstraat 16, Temse

Op de eerste verdieping zijn er wisseltentoonstellingen, op de tweede verdieping is er de permanente expo Temse aan het water (o.a. geschiedenis vanaf de prehistorie, Wilfordboten, de industrie, de Scheldebrug, …)

Heemkring Nieuwkerken-Waas

https://hkk200-700.my.canva.site, heemkring.nieuwkerkenwaas@gmail.com

De kring werd opgericht in 1994 n.a.v. de viering van 700 jaar parochie. De eerste voorzitter werd Daniel Grumiau, die meteen het initiatief nam om een heemkundig museum in te richten in de jongensschool. Momenteel is het gevestigd in een vroegere winkel (Gijselstraat 110).

De kring beschikt over een grote collectie bidprentjes en doodsbrieven. Er wordt nog steeds een heemkundig tijdschrift uitgegeven (Nieuwkerkse kronieken, 27ste jaargang, nr. 1 is het decembernummer van 2022, nr. 52).

De huidige voorzitter is Rudi Hertogs, secretaris is Kristien Fouquaert. De website is vrij beknopt, zonder keuzemogelijkheden of bv. een forum om vragen te stellen.

Heemkundige kring Zwijndrecht-Burcht

www.heemkundezb.be, info@heemkundezb.be

Voorzitter is Dirk Verhelst, secretaris is Mireille Schaekers. Als lid krijg je toegang tot extra informatie. Er bestaat ook een publiek forum voor vraag-en-antwoord.

Op de site is het Burchts-Zwijndrechts dialectwoordenboek (R. Embrecht) online te raadplegen. Sinds 2012 wordt het infoblad Craeyennest vier keer/jaar uitgegeven (ook on-line te raadplegen). Onder de rubriek portretjes kan men elke maand een interessante rubriek (met foto) volgen over een bepaald thema. Sinds 2013 bestaat er een jaarboek, tot en met 2015 online te downloaden.

Er wordt op hun site ook verwezen naar www.deauteurs.be/dossiers/auteursrecht/wat-beschermt-de-auteurswet, met een praktisch overzicht van alles wat met auteursrechten te maken heeft.

Heemkring De Kluize

www.dekluize.be

Voorzitter is M.L. Ferket, secretaris is W. Thierens.

De Kluize geeft driemaandelijks het tijdschrift De Kluizenaar uit. Er is een fotocollectie beschikbaar, als een soort montage. De eigenlijke collectie (>25.000) wordt niet op de site getoond.

De Kluize werd opgericht in 1984 en heeft een museum in het oude gemeentehuis van Sint-Pauwels (Dries 26) en het oude vredegerecht van Sint-Gillis-Waas (Kerkstraat 21). Er is ook een collectie kranten en publicaties die bewaard worden.

In 1105 neemt Geerwijn, de tweede abt van Oudenburg, ontslag en wordt kluizenaar in Cusford (Sint-Gillis-Waas). Er verscheen dan een kluis en een kapel. Clusa ontwikkelt zich tot een religieuze gemeenschap. In de 13de eeuw ontstaat dan de parochie Sint-Gillis twee km oostwaarts.

Het werkgebied omvat De Klinge, Meerdonk, Sint-Pauwels en Sint-Gillis-Waas als deelgemeenten.

Op de site wordt een inhoudsindex van de verschillende jaargangen van De Kluizenaar getoond. Verder zijn er ook enkele boeken uitgegeven zoals Mijn dorp, geschiedenis van Sint-Pauwels en Mijn dorp, fotoboek Sint-Pauwels 1234-1984, beide van W. Van Mele. Er is ook het Fotoboek Archiefbeelden Sint-Gillis-Waas (met 200-tal foto's van de deelgemeenten) en het boek Kroniek van Sint-Gillis-Waas, Uit ons verleden (J. Geilleit).

Heemkundige kring Braem

Hk.braem@telenet.be, www.hkbraem.be

Voorzitter is Marin Braem (sinds 2018), secretaris is L. Peleman (sinds 1984).

De kring werd gesticht in 1968. Elversele is door de Durme gescheiden van het Land van Dendermonde. Tijdens het Ancien Régime vormde het één schepenbank met Waasmunster.

Er is een vooroorlogs dorpscafé ingericht in 'De Swaene". Hun documentatiecentrum omvat o.a. de collectie Elverseliana met werken over Elversele.

Een museum is ingericht in het oude gemeentehuis van Elversele. Het driemaandelijks tijdschrift Braem verschijnt sinds 1969. Er is een inhoudsindex op de site te raadplegen (vanaf 2018). Verder is er een inhoudsindex van een 35-tal publicaties.

Voorzitter Braem publiceerde 'Een drievoudige erfenis in 1458'. Secretaris Peleman is de auteur van 'Hondsmadollen met korenten gestoofd', een dialectwoordenboek in twee delen. Woorden worden verklaard, en er wordt vergeleken met andere Wase dialecten.

Heemkunde Tielrode

Is via Facebook te volgen.

Het privé-initiatief is een typisch vraag-antwoordforum met korte berichten. Af en toe worden er mooie foto's getoond over duivenmelken, klasfoto's, processies, trouwfoto's, enkele molens, … Men maakt melding van een collectie rouwprentjes. De eerste facebookberichten dateren van 2014.

Contactpersoon is Ronny De Keyzer (ronnydekeyzer@hotmail.com).

Verder wordt verwezen naar Kroniek van Tielrode-deel II, 1973 van F. Van Raemdonck. Er bestaat ergens wel de intentie om ooit met een kring of vereniging te starten.

Vroeger was een stoomtramlijn Hamme-Antwerpen.

Interessant is een filmpje over landbouw van vroeger (28.4.2015) en een foto van de unieke woning van Albert Blommaert (10.4.2015).

Enkele oude toponiemen zijn Tigelrode, Ham, Durbecca. Volgens de auteur wijst rode op een open plaats in het bos ontstaan door het rooien van bomen. Voor tiel in Tielrode geeft hij drie mogelijke verklaringen:

- Afkomstig van Tijl of Tilo, de rechterhand van Sint-Elooi bij de kerstening van Vlaanderen. De open plaats in het bos zou dan naar mensen van Tilo genoemd zijn die dit rooien hebben uitgevoerd.
- Afkomstig van het Saksische 'tilicui' wat bebouwen betekent. Dus kan dit te maken hebben met het bebouwen van een gerooid bos of wijzen op een goede aanmeerplaats voor vissers op een hoogte langs de rivier. Tielrode is gelegen op een helling nabij de Durme.
- Tell of teil is ook het Frankische woord voor tegel of dakpan. In de Romeinse tijd werden er al dakpannen gebakken te Tielrode.

Hertogelijke heemkundige kring Het Land van Beveren

www.landvanbeveren.be, info@landvanbeveren.be

De kring is gestart in 1957 en heeft de fusiegemeente Beveren als werkgebied. Sinds 1958 wordt driemaandelijks een tijdschrift uitgegeven. De kring heeft een eigen bibliotheek. Er is niet direct een inhoudsindex van alle jaargangen op de site beschikbaar.

Voorzitter is Koen Van Hoof, secretaris is Ann Cools.

Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas

www.kokw.be, info@kokw.be

In 2022 verscheen deel 125 van de bekende Annalen. De kring bestaat zelf al 160 jaar (gesticht 1861). Momenteel zijn er een 350-tal leden.

De huidige voorzitter is Chris De Beer (sinds 2008, °1967, onderwijzer, werkzaam FOD Justitie, gevangenis Antwerpen), secretaris is Kristof Van Remoortere.

Gedurende jaren was de zaterdagnamiddag het toneel van een bezoekje aan hun leeszaal in het Huis Janssens in de Zamanstraat. Ik herinner me nog de rekken boordevol boeken en tijdschriften. Soms kon men ook ontlenen. Zittend op wat oncomfortabele oude stoelen met vulling kon je er urenlang snuisteren in wat de kring zoal verzameld had. Men beschikt over een ruime collectie bidprentjes en rouwbrieven. Er worden vier keer per nieuwsbrieven verspreid.

Pastoor De Wilde was een regelmatige bezoeker die namiddag. Archivaris was toen Alfred Van der Gucht die steeds bereid was om te helpen zoeken. Door mijn lidmaatschap kon ik in contact komen

met de vroegere bibliothecaris Stoop die zowat zijn ganse collectie oude jaarboeken verkocht. Ik was zelf meteen ook verkocht.

In 2016 startte de restauratie van de buitenzijde van het huis van de vroegere textielfabrikant Janssens. In 2021 begon de binnenrestauratie, die zowat afgerond werd twee jaar later.

Op het gelijkvloers komt een 19de eeuwse burgerwoning, de eerste verdieping wordt een museum. Er is daar ook een annex (de leeszaal en ontmoetingsruimte). Deze annex wordt gedeeld met andere Wase erfgoedverenigingen zoals Familiekunde Vlaanderen-afdeling Land van Waas. Zie verdere info bij Heemkunde, familiekunde,… (algemeen) op www.stap-brug.be.

De KOKW is één van de negen leden van de vzw Oost-Vlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis. Men beschikt over een unieke collectie kranten en wereldglobes.

Op de site is een inhoudsindex te raadplegen. Verder kan men ook een alfabetische lijst van bewaarde kranten, de kaartenverzameling, een lijst van beschikbare tijdschriften,… raadplegen. Er is ook een index uitgegeven in brochurevorm. Er is ook een inhoudstafel in AOKLVW, deel 95.

Bibliotheca Wasiana

www.sint-niklaas.bibliotheek.be, bibliotheca.wasiana@sint-niklaas.be

Deze bibliotheek werd opgericht in 1946 en is gehuisvest op de eerste verdieping van de stadsbibliotheek (H. Heymanplein, Sint-Niklaas). Men bezit een uitgebreide verzameling boeken, krantenknipsels, foto's, kaarten,… over het Waasland. De catalogus is online raadpleegbaar. De bibliotheek is partner van de Erfgoedcel en zal ook een deel van de eigen collectie zelf online zetten.

Alles over Sint-Niklaas zelf is in één rubriek Sint-Niklasiana bewaard. Op te merken is de informatie over Reynaert de Vos, Anton Van Wilderode en de speciale fondsen ook het fonds Jozef De Wilde. Er is een bibliotheekcatalogus (redactie L. De Backer). De boekenverzameling heeft er een index op onderwerp, op plaatsnaam, titelindex, trefwoordenindex. Er bestaan ook heel wat documentatiemappen.

Erfgoedcel

www.erfgoedcelwaasland.be, erfgoedcel@interwaas.be

De Erfgoedcel Waasland zet zich sinds 2005 in voor cultuur en erfgoed in tien Wase gemeenten. In hun digitale erfgoedbank kunnen krantencollecties, kaarten, foto's,.. worden geraadpleegd.

Sinds 2022 wordt een nieuw Waas magazine voor cultuur en erfgoed uitgegeven (WAAHZ). Onder hun aanbod vind je verschillende projecten, met o.a. de Erfgoedbank (foto's en kranten). Verschillende partners ontsluiten er hun collecties. Er is bv. ook een project rond migratie na 1945.

Erfpunt

www.erfpunt.be, admin@erfpunt.be

Erfpunt is de vroegere Archeologische Dienst Waasland en voert o.a. opgravingen uit.

Archeologische relicten worden bewaard in het erfgoeddepot. Elke deelnemende gemeente -er zijn er een tiental- en de provincie hebben twee afgevaardigden in de Raad van Bestuur.

Erfgoedhuis Hof ter Welle

www.beveren.be, erfgoedhuis@beveren.be, Anna Piersdreef 2 (Beveren)

Het Erfgoedhuis herbergt de gemeentelijke kunstcollecties, de museale collectie, de erfgoedbibliotheek. Ook de heemkundige kring heeft er zijn thuis.

Fort Liefkenshoek

www.beveren.be

Hier is een bezoekers- en belevingscentrum over overstromingen, inpolderingen, landbouw, havenactiviteiten,…

STEM

Stedelijke.musea@sint-niklaas.be, conservator W. Bohé.

Het STEM is het Stedelijk Museum Sint-Niklaas gehuisvest op verschillende locaties (o.a. Mercatormuseum, Zamanstraat en Zwijgershoek met ook het breimuseum (breitechnieken)). In het STEM is er ook een publiek toegankelijk depot.

Verder is er ook een archeologische collectie met de resultaten van de opgravingen door Alfons De Belie (Boudelo), stukken van de KOKW en van Erfpunt. Het breimuseum is gevestigd in de lokalen van de vroegere textielfabriek Peeters, Van Haute en Duyver.

Gemeentearchieven

-Stadsarchief Sint-Niklaas (www.archiefsintniklaas.be, archief@sint-niklaas.be

Hier bewaart men de archieven van de fusiegemeente. Er is ook een fotoarchief. Zowel het oud als modern archief is aanwezig, met beschikbare inventarissen. Het oude archief van Belsele wordt blijkbaar wel in Gent bewaard.

-Gemeentearchief Beveren (www.beveren.be, archiefdienst@beveren.be, Gravenplein 8, Beveren)

Het archief bewaart de bestuurlijke en administratieve archieven van de fusiegemeente Beveren en van de vroegere deelgemeenten. Dit behelst de moderne archieven (Nieuwst tijd) en ook het oud archief van Melsele. Er worden geen inventarissen getoond op de site.

Daarnaast is er ook de fotocollectie (Eximius) en het archief de Bergeyck. De edities 1883-1914 van de Gazet van Beveren zijn raadpleegbaar via de Erfgoedbank (Erfgoedcel). In 2024 zullen alle jaargangen tot en met 1968 gedigitaliseerd zijn.

Archivaris is Carine Goossens. De kranten Gazette van het Land van Waas, Het Vrije Waasland zijn er ook raadpleegbaar.

-Archief Temse (www.temse.be, archief@temse.be, Frans Boelplein 1, Temse)

Dit omvat het bestuurlijk archief van de fusiegemeente, er worden geen verdere details gegeven. Verder zijn er ook familiearchieven, bedrijfsarchieven, een fotocollectie, een collectie bidprentjes en een bibliotheek. Het archief fungeert ook als historisch documentatiecentrum.

-Archief Kruibeke (www.kruibeke.be, archief@kruibeke.be, Onze-Lieve-Vrouwplein 18-20)

Dit omvat de bestuurlijke en administratieve archieven van de fusiegemeente (geen verdere details). Dit zijn o.a. verslagen van de gemeenteraad en schepencolleges, dossiers over verschillende diensten. Er zijn ook familiearchieven en bedrijfsarchieven.

-Archief Zwijndrecht (www.zwijndrecht.be)

Dit omvat een onderwerpindex voor de jaren 2021-2022-2023, voornamelijk over de PFAS-vervuiling. Er zijn geen verdere details beschikbaar.

-Archief Sint-Gillis-Waas (archief@sint-gillis-waas.be, www.sint-gillis-waas.be, Burgemeester Omer De Meyplein 1)

In het archief worden documenten bewaard die door de gemeentediensten zijn opgemaakt. Er wordt zowel het oud als modern archief van de fusiegemeente bewaard. Verder wordt er verwezen naar deelinventarissen en een algemeen archievenoverzicht. Dit betreft vooral bevolkingsregisters en akten van de Burgerlijke Stand, resolutieboeken en armenslapers van Sint-Gillis-Waas en Sint-Pauwels. Men beschikt ook over een verzameling kaarten en plannen.

Beverse kranten

Het tweewekelijkse lokale krantje De Beverse klok (sinds 1995) bracht in april 2024 het laatste nummer uit, precies 30 jaar na het uitbrengen van het allereerste nummer. Hoofdredacteur al die tijd was Wilfried Andries.

In 1884 startte drukker Strybol met zijn Gazette van Beveren, ze verscheen tot 1966. De drukkerij was gevestigd in de Vrasenestraat. De laatste drukker was Albert De Ridder van Haasdonk (de vader van Johan, voorzitter cultuurraad).

In 1948 begon de Waasse Klok te verschijnen. Het was een katholiek Vlaams weekblad, uitgegeven door landbouwingenieur Louis Cools (+1981), vader van Herman Cools (+2017). Deze laatste nam het weekblad over in 1951. De drukkerij bevond zich toen in de kelder van het kasteel Ter Gaver dat later in de jaren 1950 zou gesloopt worden. Het werd aanvankelijk bewoond door graaf Joseph de Brouchoven de Bergeyck en zijn gezin. Na het vertrek van de grafelijke familie naar Proven in 1913 had het kasteel periodes van huurders en van leegstand tot Louis Cools het aankocht. Einde jaren 1950 verhuisde Herman Cools zijn drukkerij naar een nieuwbouw in de Kasteeldreef. De Waasse Klok stopte in 1963 en werd een apart katern, opgenomen in Het Vrije Waasland. Deze krant verscheen tot 2003 en kende in 2011 een korte herstart. Herman Cools was ook 30 jaar lang hoofdredacteur van Het Land van Beveren dat hij drukte tot en met 1993.

Het was ook Herman Cools die De Beverse Klok als opvolger zag van de Waasse klok. Wilfried Andries was een leraar scheikunde die van bij het begin van De Beverse Klok een aantal medewerkers rond zich kon verzamelen. Vele berichten van onder de kerktoren waren doorspekt met humor, maar de krant koos geen politieke richting. Er verscheen ook heel wat over de plaatselijke verenigingen.

De Beverse Klok nam ook het initiatief om enkele boeken uit te geven, over bekende Beverenaars, over straatnamen en twee delen zelfs over de Beverse cafés. Voor dit laatste waren er zeven jaren plaatselijke cafébezoeken vooraf gegaan. Alleen al in Beveren, Melsele en Haasdonk kon me zo een 450-tal cafés terug vinden. Doordat het laatste boek Kunstmo(nu)menten minder aansloeg ontstonden er wat financiële problemen. Het krantje diende het immers vooral ook te hebben van de winst van de boekenverkoop. Daarnaast speelde het steeds oudere lezerspubliek ook een rol. Nieuwe doelgroepen konden nog moeilijk bereikt worden. In 2019 ontving het krantje de Beverse Cultuurboom. In de loop van drie decennia werden bijna 700 Beverenaars geïnterviewd.[1]

Marc Van Stappen, oktober 2024, www.stap-brug.be

[1] K. Pieters, Het Laatste Nieuws, 4.5.2024. Met enkele foto's van de redactie.